

АДАПТИВНІСТЬ ВАЛЬДОРФСЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ СЕНСОРНО-ІНТЕГРАТИВНОГО РОЗВИТКУ

Останнім часом спеціалісти різних сфер все частіше в своїй практиці зустрічають дітей, які мають сенсорно-інтегративні порушення. Можливо це пов'язано з приростом діагностичного потенціалу сучасних спеціалістів, а можливо таке різке зростання кількості дітей з порушеннями сенсорно-інтегративного характеру пов'язане з деструктуризацією звичної всім філогенетичної програми розвитку нервової системи та її переходу на більш вищий рівень еволюційного процесу. Але, які б причини не стояли за появою цих порушень, фахівці всіх сфер і загальна система освіти, на думку Ч. Ньюкітєна, будуть вимушені модернізувати та реконструювати процес своєї професійної діяльності та адаптувати його до потреб дітей, які мають порушення сенсорно-інтегративного розвитку. Результатом такого глобального процесу модернізації загальноосвітньої системи, як вважає А.О. Андрієвська, стане зростання популярності альтернативних напрямів педагогіки, насамперед тих течій, які мають в своїй основі гарну теоретичну обґрунтованість процесу розвитку людини. І одним з таких альтернативних напрямів, який отримає шанс на активний розвиток в цей період, на думку Л. Гінсберга, стане вальдорфська педагогіка. Тому вивчення інструментів, які є в вальдорфській педагогічній системі для подолання та корекції порушень сенсорно-інтегративного розвитку у дітей, є актуальним.

Як правило фахівці в сфері сенсорної інтеграції виділяють 3 групи порушень, з якими можуть зіткнутися спеціалісти, що працюють з дітьми: порушення сенсорної реєстрації – нездатність нервової системи дитини виявити подразник; порушення сенсорної інтерпретації – нездатність нервової системи розпізнати стимул та надати йому сенсу; порушення сенсорної модуляції – нездатність нервової системи дитини визначати ту силу реакції, якої потребує конкретна ситуація. І, на думку Л.О. Булахової, вальдорфська педагогіка вміщує всі необхідні інструменти для корекції або повного подолання порушень розвитку сенсорно-інтегративного типу.

Сенсорно-інтегративні порушення, які пов'язані, перш за все, з нездатністю дитини виявляти подразники, які діють на її нервову систему, корегуються шляхом поступового введення в навчальне середовище дитини стимулів, які не мають яскравих кольорів та зроблені з природніх матеріалів. Така практика в прямому сенсі цього слова формує сенсорну систему дитини, адже нейрон як структурна одиниця нервової системи починає процес свого

розвитку лише при умові регулярного надходження до нього достатньої кількості сенсорної інформації. І саме за допомогою поступового накопичення різноманітного сенсорного досвіду дитина має шанс відновити або скорегувати порушення в своїх сенсорних системах. Інструментами для подолання або корекції порушень, пов'язаних з сенсорною реєстрацією в рамках вальдорфської педагогіки, на думку Е. Грюнеліус, можуть виступати сенсорні доріжки, по яких буде ходити дитина, гра в тактильний мішечок з вгадуванням того, з чого зроблена та чи інша річ, конструювання виробів з природніх матеріалів (листя, шишки, вовна та ін.). Все це, як вважає Е. Грюнеліус, формує сенсорну систему дитини на анатомічному рівні, допомагаючи їй включити необхідні процеси оновлення або компенсації нервової системи.

Ще одним видом порушень сенсорно-інтегративного розвитку є порушення здатності нервової системи дитини розпізнавати подразник, який на неї виплаває, та надавати йому сенсу. Дитина з такими порушеннями може знаходити джерело подразника, але не може визначити, що це. На думку Є.О. Бушинської, це відбувається через некоректну роботу вторинних та третинних полів мозку, які відповідають за вміння людини впізнавати подразник та надавати йому сенсу. Для того, щоб реабілітувати таку дитину, тобто навчити її впізнавати запропоновані стимули, в її свідомості потрібно створити багатство образів одного об'єкту, на основі яких в майбутньому у дитини сформується категоріальне мислення та здатність до узагальнення. Чудовим помічником в цьому процесі в рамках вальдорфської педагогічної системи, як вважає В.М. Ауер, виступає слухання казок. Казка сама по собі є багатством архетипічних образів, і дитина на несвідомому рівні вчить свій мозок створювати та запам'ятовувати образи, а на основі створеної образної системи усвідомлювати справжній сенс казки. Такий процес стимулює одночасну роботу третинних та вторинних полів тим самим розширюючи їхні можливості та регенеруючи атрофовані нейрони зв'язки між цими анатомічними структурами. Ще одним прекрасним ресурсом вальдорфської педагогіки з точки зору реабілітації дітей з порушеннями сенсорної інтерпретації є наявність в програмі навчання гри на музичних інструментах. Граючи на музичних інструментах, дитина перш за все вчиться розпізнавати ті вібрації, якими володіє кожен конкретний звук, а потім на основі отриманого вібраційного досвіду дитина починає впізнавати не тільки звуки музичних інструментів, а і всі інші подразники (колір; запах; та навіть форму об'єкта). Це пояснюється тим, що вібрація є першим стимулом, який здатен сприймати наш мозок, і саме спираючись на вібраційну чутливість формується наша нервова система в пренатальному періоді нашого розвитку. Тому, яким би глибинним не було ураження нервової системи, здатність

відчувати вібрацію залишиться не ушкодженою, а значить її можна використовувати в якості реабілітаційного інструменту, за допомогою якого фахівець зможе реконструювати утрачену функцію.

Останнім видом порушень сенсорно-інтегративного розвитку дитини є порушення сенсорної модуляції, тобто здібності дитини визначити ступінь та інтенсивність необхідної реакції на ситуацію. Порушення сенсорної модуляції виникає тоді, коли в нервовій системі дитини існує дисбаланс між процесами гальмування та збудження. В результаті чого дитина або надто сильно реагує на стимул (гіперчутливість), або навпаки не може виділити якийсь конкретний стимул поміж інших і відповідно наситися ним (гіпочутливість). В обох випадках, як вважає невролог Ю.М. Хухрякова, головним завданням фахівця є стабілізувати баланс між процесами гальмування та збудження, а також зміцнити нервову систему дитини, навчивши її витримувати вплив багатьох сенсорних стимулів одночасно. Для виконання поставлених завдань в більшості випадків фахівці використовують комплекс фізичних вправ та намагаються розвинути почуття ритму. І тут вальдорфська педагогіка готова підтримати і дитину, і фахівця в процесі конструювання та проходження етапу реабілітації. Адже в своєму арсеналі вальдорфська педагогіка має такі інструменти як: логоритміка; ботмерівська гімнастика; жонглювання та ін. Правильно сконструйований процес реабілітації з використанням всіх зазначених ресурсів буде мати комплексний ефект. Народні танці та логоритміка налагодять зв'язки між підкорковим та корковим рівнем, тим самим стабілізують процес гальмування та збудження. А ботмерівська гімнастика та жонглювання допоможуть дитині з порушеннями сенсорної модуляції навчитися свідомо визначати ступінь необхідної реакції на зовнішній або внутрішній подразник.

Таким чином, аналіз арсеналу інструментів вальдорфської педагогіки, за допомогою яких вона може створювати позитивне середовище для гармонійного розвитку нервової системи та психіки дитини, дає можливість зробити висновок про те, що всі інструменти вальдорфської педагогіки здатні надавати реабілітаційний ефект та допомогти дітям, які мають сенсорно-інтегративні порушення, адаптуватися до навколишнього середовища. Більш того, на нашу думку, поліваріантність та гнучкість самої вальдорфської педагогічної системи дозволить фахівцям зробити реабілітацію дитини невідривною від навчального процесу, що сприятиме її активній соціалізації. Тому, вважаємо що внутрішня структура вальдорфської педагогічної системи є повністю адаптованою для дітей з сенсорно-інтегративними порушеннями.